

Terörizm ve Radikalleşme Araştırmaları Dergisi
Journal of Terrorism and Radicalization Studies

Ocak 2022, Cilt: 1, Sayı: 1, ss.67-101

January 2022, Volume: 1, Issue: 1, pp. 67-101

ISSN 2792-0518 (Basılı/Print)

ISSN 2822-2334 (Çevrimiçi/Online)

Makaleye ait Bilgiler / Article Information

Araştırma Makalesi / Research Article

Makale Başvuru Tarihi / Application Date : 03 Ocak 2022 / 03 January 2022

Makale Kabul Tarihi / Acceptance Date : 11 Ocak 2022 / 11 January 2022

Makale Yayım Tarihi / Publication Date : 30 Ocak 2022 / 31 January 2022

Makalenin Başlığı / Article Title

Türkiye’de Terörizm ve Radikalleşme Literatürü Üzerine Bir İnceleme: Akademik Makaleler

A Review on Terrorism and Radicalization Literature in Turkey: Academic Articles

Yazar(lar) / Writer(s)

Erol Başaran BURAL

Atf Bilgisi / Citation:

Bural, E.B. (2022). Türkiye’de Terörizm ve Radikalleşme Literatürü Üzerine Bir İnceleme: Akademik Makaleler. *Terörizm ve Radikalleşme Araştırmaları Dergisi*, 1(1), ss. 67-101, DOI: <http://dx.doi.org/10.29228/trad.3>

Bural, E.B. (2022). A Review on Terrorism and Radicalization Literature in Turkey: Academic Articles. *Journal of Terrorism and Radicalization Studies*, 1(1), pp. 67-101, DOI: <http://dx.doi.org/10.29228/trad.3>

Terörizm ve Radikalleşme ile Mücadele Araştırma Merkezi Derneği

Research Center for Defense Against Terrorism and Radicalization Association

Adres/Address: Beytepe Mah. Kanuni Sultan Süleyman Bulvarı 5387. Cadde
No:15A D:58

06800 Çankaya/Ankara

Telefon/Telephone: +90 312 441 11 50

www.tradergisi.com

e-posta/e-mail: editortrad@teram.org

TÜRKİYE'DE TERÖRİZM VE RADİKALLEŞME LİTERATÜRÜ ÜZERİNE BİR İNCELEME: AKADEMİK MAKALELER

Erol Başaran BURAL*

ÖZET

Bu çalışmada amaç, Türkiye'deki terörizm ve radikalleşme literatürünün durumunu, Türkiye'deki hakemli dergilerde yayımlanan akademik makaleler ile yabancı yayınlarda yayımlanan makaleleri miktar ve içerik açısından kıyaslayarak incelemektir. Bu kapsamda, Türkçe literatürün önemli bir bölümünü teşkil eden, Türkiye'deki hakemli ulusal dergilerde yayımlanan akademik makaleler yabancı yayınlarda yayımlanan makalelerle kıyaslanarak incelenmiş, Türkçe literatüre terörizm ve radikalleşme alanlarında katkı sağlayan akademik makaleler nicelik ve içerik açısından analiz edilmiştir. Terörizm ve radikalleşme alanlarında Türkiye'de yayımlanan akademik makaleleri tespit edebilmek için Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu bünyesindeki Ulusal Akademik Ağ ve Bilgi Merkezi çatısı altında faaliyet gösteren TR Dizin internet sitesinden faydalanılmıştır. Bu çerçevede elde edilen veriler büyük hacimli metinlerin kategorilere indirgenmesini sağlayan "içerik analizi" yöntemi ile analiz edilmiştir. TR Dizin tarafından listelenen makalelerin başlıkları ve makale özetleri taranan anahtar kelimeye göre bir araya getirilerek metinler içerisinde sık tekrar eden kelimeler tespit edilmiş ve kelime bulutlarıyla görselleştirilmiştir. Türkiye'deki terörizm ve radikalleşme çalışmalarının, nicel açıdan yabancı yayınlarda yayımlanan çalışmalara göre daha geriden geldiği, içerik açısından ise çoğunlukla yabancı yayınlarda yayımlanan makale konularını tekrar ettiği araştırmanın sonuçları arasında yer almaktadır.

Anahtar Kelimeler: *Terör, Terörizm, Radikalleşme, Literatür, Kelime Bulutu.*

A REVIEW ON TERRORISM AND RADICALIZATION LITERATURE IN TURKEY: ACADEMIC ARTICLES

ABSTRACT

The aim of this study is to examine the terrorism and radicalization literature in Turkey by comparing the academic articles published in peer-reviewed journals in Turkey with those published internationally in terms of quantity and content. For this purpose, academic articles published in peer-reviewed national journals which constitute an important part of the Turkish literature, were compared with the articles published internationally. Academic articles published in Turkish national peer-reviewed journals on terrorism and radicalization was searched on the "TR Dizin" website, which operates under The Scientific and Technological Research Council of Turkey. The data was analyzed with the "content analysis" method, which enables large volume texts to be reduced to sub categories. The titles

* Uluslararası Güvenlik ve Terörizm Bilim Uzmanı, Terörizm ve Radikalleşme ile Mücadele Araştırma Merkezi Başkanı, erolbural@teram.org, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3355-2018>.

Makale Başvuru Tarihi / Application Date: 03 Ocak 2022 / 03 January 2022

Makale Kabul Tarihi / Acceptance Date: 11 Ocak 2022 / 11 January 2022

and abstracts of the articles listed by “TR Dizin” were collected under a word document; frequently repeated words were identified and visualized with word clouds. It is among the results of this research that terrorism and radicalization studies in Turkey is mostly behind the studies published in foreign publications in terms of quantitative terms, and that they mostly repeat the articles published in foreign publications in terms of their content.

Keywords: *Terror, Terrorism, Radicalization, Literature, Word Cloud.*

GİRİŞ

Geçmiş en az birkaç yüzyıla dayanan terör ve terörizm kavramları (Rapoport, 2004, ss.50-65) üzerinde yapılan akademik çalışmalar, kavramın ilk ortaya atıldığı döneme kıyasla oldukça yenidir. Reid’e göre (1997, s.91) modern terörizm üzerine akademik çalışmalar 1960’da gelişmeye başlamıştır. Bir başka çalışmaya göre terörizm alanındaki çalışmalar, 1970’lerin başlarında, ayaklanmalara karşı koyma çalışmalarının bir parçası olarak ortaya çıkmıştır. Bu dönemde önde gelen bilim adamlarının çabaları terörizm alanını, kendine özgü, fakat sınırlı bir araştırma alanı olarak tesis etmeyi başarmışlardır (Jackson, 2012, s.3).

11 Eylül olaylarının terörizm araştırmaları üzerinde muazzam bir etkisi olduğu bilinmektedir. Ne 1995’te Amerika Birleşik Devletlerinde (ABD) yaşanan Oklahoma City bombalı saldırısı, ne de 1993 yılındaki Dünya Ticaret Merkezi saldırısı, terörizmle ilgili araştırmaları 11 Eylül saldırıları kadar artırmamıştır (Lum, Kennedy ve Sherley, 2006, s.491). Terörizm konusu üzerine yapılan akademik çalışmaların 11 Eylül 2001 terör saldırılarının ardından ivme kazandığı, bu tarihten itibaren yapılan araştırmaların %50 oranında artış gösterdiği ifade edilmektedir (Silke, 2003, s.25). Terörizm konusunda hazırlanan akademik makaleleri inceleyen 2006 yılına ait başka bir çalışmada (Lum, Kennedy ve Sherley, 2006, s.491) 1971 ve 2002 yılları arasında terörizmle ilgili olarak 14.006 makalenin yayımlandığı, bu makalelerin %54’ünün ise 2001 ve 2002 yıllarına ait olduğu ifade edilmektedir.

Terörizm alanında yapılan araştırmalar ilk başladığı günden bugüne kadar farklı aşamalardan geçmiştir. Demir ve Avcı (2018, ss.21-44) bu aşamaları inceledikleri çalışmalarında terörizm çalışmalarının gelişimini, Tablo 1’de görülen beş ayrı safhada ele almışlardır. Buna göre 1960’lardan itibaren sömürge ülkelerde başlayan ayaklanma hareketlerinin bir parçası olarak terörizm konusu da çalışılmaya başlanmıştır. Aynı çalışmaya göre,

*Türkiye’de Terörizm ve Radikalleşme Literatürü Üzerine
Bir İnceleme: Akademik Makaleler
Erol Başaran BURAL*

terörizm çalışmaları 11 Eylül 2001 saldırılarının ardından yükseliş dönemine girmiştir.

Tablo 1. Terörizm Çalışmalarında Dönemler (Kaynak: Demir, C. K. ve Avcı, E. (2018))

Dönem Adı	Dönem Yıllar	Özellikler
Hazırlık	1960-1969	Bu dönemde terörizm konusu siyasal şiddet çalışmaları ve ayaklanma / ayaklanmalara karşı koyma içerisinde alt konu başlığı olarak çalışılmıştır.
Yükseliş	1970-1978	Terörizm konusu kendine özgü bir konu olarak çalışılmaya başlanmıştır.
Olgunlaşma	1979-1985	Bu dönemde araştırmacılar uzmanlaşmış ve terörizm çalışma alanı olarak daha kararlı hâle gelmiştir.
Kriz	1986-2000	Terörizm alanındaki akademik çalışmalar azalmaya başlamıştır.
Yeniden Yükseliş	2001-	11 Eylül 2001 saldırıları sonrasında terörizm üzerine akademik çalışmalar büyük bir artış göstermiştir.

Terörizmle ilgili akademik araştırma konularının büyük çoğunluğu, önemli terör saldırılarının ardından şekillenmiştir. 1995 yılında Aum Shinrikyo Tokyo metrosuna Sarin gazı saldırısı düzenledikten sonra, “terörizm ve kitle imha silahları” konusu popüler hale gelmiştir. 2000 yılında İsrail işgaline karşı başlayan İkinci Filistin İntifadasının ardından “intihar saldırıları” en çok araştırılan konulardan birisi olmuştur. 11 Eylül saldırılarının ardından ise, El Kaide ve Selefi hareketler araştırmacıların gündemi haline gelmiştir. ABD’nin Irak’ı işgali diasporada yaşayan Müslümanları öfkeliendirdiğinde “radikalleşme süreçleri” konusu araştırmacıların önceliği haline gelmiştir (Schmid ve Price, 2011, s.337).

Terörizm çalışmalarında önemli bir yer tutan şiddet eğilimli radikalleşme konusu, terörizmle kıyaslandığında nispeten daha da yeni bir araştırma alanıdır. Terörizmin, her türlü düşünce şeklinin radikalleşmesi neticesinde meydana geldiğinden yola çıkarak (Ünsal ve Olçar, 2019, s.122) radikalleşmeyle ilgili çalışmalar da bu alanda oldukça önemli hale gelmiştir.

Radikalleşme araştırmaları konusunda bir çalışma yapan Sedgwick 2001 yılından önce, “radikalleşme” teriminin akademik alanda oldukça nadir kullanıldığını belirtmektedir. Radikalleşme kavramının kullanım sıklığı 2005 ve 2007 yılları arasında artmaya başlamıştır. Bu artışın temel nedeni 2005 yılı Temmuz ayında Londra’da düzenlenen bombalı terör eylemlerinin ardından bu konudaki araştırmalara verilen önemin artmasıdır (2010, s.480).

Radikalleşmenin terörizm kavramıyla ilişkilendirilerek, terörizmin ve siyasal şiddetin kök nedenleri arasında radikalleşme kavramının sıklıkla gündeme gelmesi ise 2008 yılına rast gelmektedir. 2008 yılında Birleşik Krallık’ta faaliyet gösteren Uluslararası Radikalleşme Araştırmaları Merkezi (The International Centre for the Study of Radicalisation / ICSR) adına Neumann (2008, s.4) tarafından yapılan çalışmada, akademisyenlerin ve araştırmacıların “bombalar patlamadan önce neler oluyor?” sorusundan yola çıkarak radikalleşme konusuna sıklıkla atıfta bulunmaya başladıkları belirtilmiştir.

Yabancı yayınlarda terör, terörizm ve radikalleşme konularında akademik çalışmalar belirtilen şekilde iken yaklaşık yarım asırlık bir süredir terörizmle mücadele eden Türkiye’deki literatürün ne durumda olduğu sorusu akla gelmektedir. Türkiye’deki terörizm çalışmalarına yönelik bir çalışma yapan Avcı ve Demir’e göre (2017, s.3) 1960’lı yıllardan itibaren terör örgütleriyle mücadele eden Türkiye’de yürütölen terörizm çalışmaları yabancı yayınlarda yayımlanan çalışmalara göre daha geç başlamış, bu nedenle de bu alandaki literatürün oluşması da zaman almıştır.

Bu çerçevede çalışmanın amacı, Türkiye’deki terörizm ve radikalleşme literatürünün durumunu, Türkiye’deki hakemli dergilerde yayımlanan akademik makaleler ile yabancı yayınlarda yayımlanan makaleleri miktar ve içerik açısından kıyaslayarak incelemektir.

Çalışmanın temel varsayımı, Türkiye’deki terörizm ve radikalleşme çalışmalarının, nicel açıdan yabancı yayınlarda yayımlanan çalışmalara göre daha geriden geldiği, içerik açısından ise çoğunlukla yabancı yayınlarda yayımlanan makale konularını tekrar ettiğiidir.

Bu amaçla, öncelikle yabancı yayınlarda yayımlanan makaleler ardından Türkiye’deki hakemli ulusal dergilerde yayımlanan akademik makaleler incelenmiş, uluslararası ve Türkçe literatür nicelik ve içerik açısından analiz edilmiştir. Çalışmada öncelikle araştırmanın yöntemine

değınılmış, araştırmada kullanılacak uluslararası ve ulusal veriler ve bulgular ortaya konulmuş, söz konusu veriler nicelik ve içerik açısından analiz edilmiştir.

1. YÖNTEM

Türkiye’de terörizm ve radikalleşme alanlarında ulusal hakemli dergilerde yayımlanan, akademik makaleleri tespit edebilmek ve bir veri seti elde etmek üzere, Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) bünyesindeki Ulusal Akademik Ağ ve Bilgi Merkezi (ULAKBİM) çatısı altında faaliyet gösteren TR Dizin internet sitesinden faydalanılmıştır.

TR Dizin’de yer alan makalelere ilişkin verilerin kullanılmasının temel nedeni, TR Dizin sisteminin TÜBİTAK kontrolünde işletilen, akademik makalelerin hakem süreçlerinden geçirilip geçirilmediğı kontrol edilen ve bu nedenle güvenilirliğı tam olan bir portal olmasıdır. Sıralanan nedenlerle, TR Dizin’de listelenen akademik makaleler çalışma kapsamına alınmıştır. TR Dizin’den radikalleşme konusuyla ilgili olarak yeterli veri elde edilemediğinden, bu konuda bir kıyaslama yapabilmek üzere “Google Akademik” arama motoru kullanılmıştır. Bu durumun sonucu olarak, çalışmanın veri setinde yer alan makale sayılarından çok daha fazla makalenin arama motorlarında bulunabileceğı, bu çalışma kapsamında yer verilen makale sayılarından daha fazlasının çevrimiçi ve basılı ortamlarda mevcut olabileceğı kabul edilmektedir.

Yabancı yayınlarda terör, terörizm ve radikalleşme konularında yayımlanan makalelerin listelenmesi amacıyla ise “tandfonline” internet sitesi¹ kullanılmıştır. Bu sitenin seçilmesinin temel nedeni ise TR Dizin gibi devlet kontrolünde bir akademik portal olmamasına rağmen, çok sayıda yabancı akademik dergiyi bünyesinde barındıran ve bu alanda güvenilirliğini ispat etmiş bir internet sitesi olmasıdır.

Bu çalışmada kullanılan içerik analizi yöntemi, çeşitli verilerin “içeriğini” analiz etmeye yönelik bir yöntem olup olayların daha iyi analiz edilmesi ve yorumlanması için bir araya getirilen, metinlerin kategorilere indirgenmesini sağlamaktadır (Harwood ve Garry, 2003, s.479). İçerik analizi yapılırken veri setine dâhil edilen makalelerin başlıkları ve özet

¹ <https://www.tandfonline.com> adresinden erişilebilmektedir.

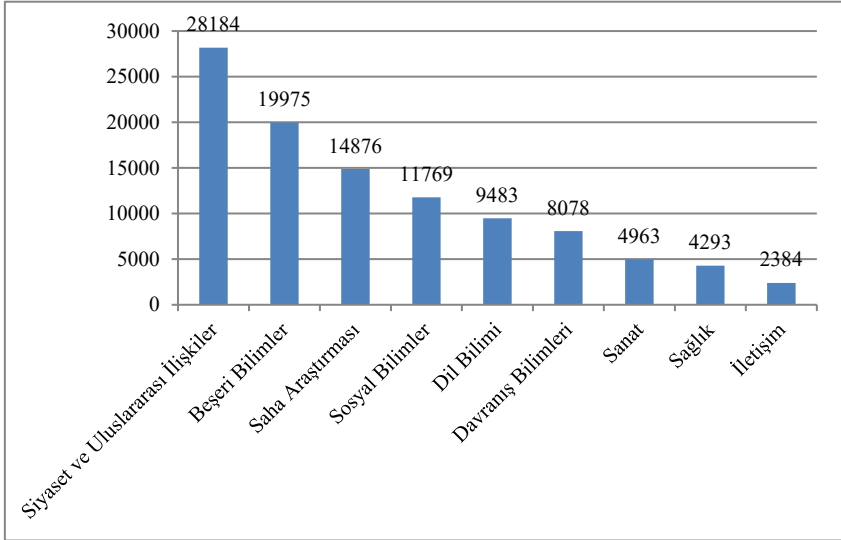
bölümleri tek bir metin belgesinde toplanmıştır. Makale başlıkları ve özetlerinden oluşturulan bu metinler kelime bulutu şeklinde görselleştirilerek içerik analizi yapılmıştır. Makale özetlerinin bir araya getirilmesinin temel nedeni özet bölümünün, ortalama 200 kelimeyle; makalenin amacı ve içeriğini, araştırma sonucunda elde edilen sonuçları vurgulayacağı ve makalenin özü hakkında ana fikri aktaracağı düşüncesidir. Bu noktadan hareketle, araştırmanın evrenini; tarama sonucunda ulaşılan tüm makaleler, araştırmanın örneklemini ise makalelerin başlıkları ve özet bölümlerinden oluşan veri seti teşkil etmiştir.

2. ELDE EDİLEN BULGULAR

2.1. Yabancı Yayınlarda Terör ve Terörizm Konularında Yayımlanan Makalelere İlişkin Bulgular

Veri setini oluşturmak amacıyla “tandfonline” internet sitesinde “terror” ve “terrorism” kelimeleri ayrı ayrı taranmıştır. Bunun temel nedeni “terror” ve “terrorism” kavramlarının sıklıkla birbirleri yerine kullanıldığının (Kuyaksil, 2014, s.83) bilinmesidir. Türkçe makaleler taranırken de aynı yöntem uygulanmıştır.

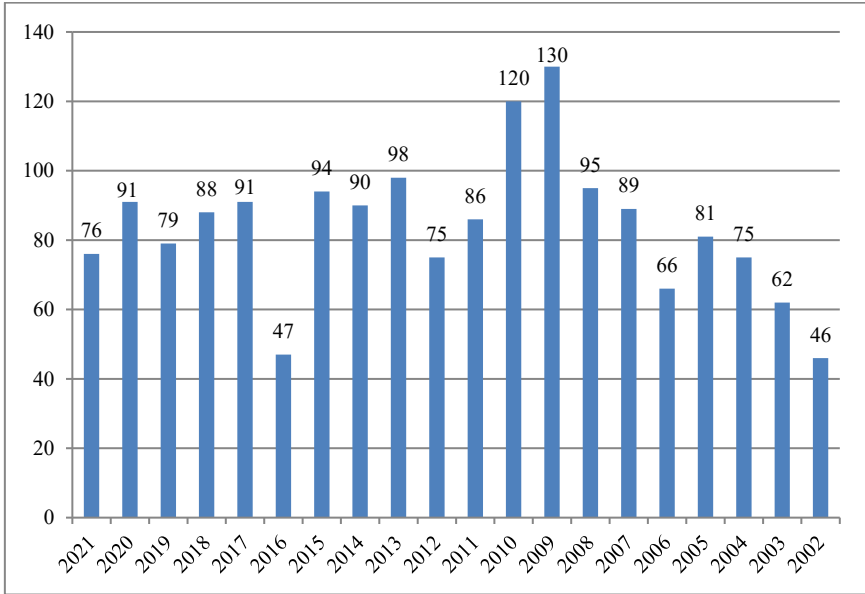
Tablo 2. “Terror” Kelimesinin Tandfonline’da Taratılması Sonucu Makalelerin Konu Alanlarına Göre Dağılımı (Kaynak: Yazar tarafından hazırlanmıştır.)

Araştırma alanını daraltmak amacıyla tandfonline internet sitesinin gelişmiş arama özelliğinden yararlanılarak, sadece makale başlığında “terror” kelimesi yer alan makaleler listelenmiştir². tandfonline internet sitesinin arama motoru tarih aralığı olarak, 1798–2022 yılları aralığını kapsamaktadır. Arama sonucunda makale başlığında “terror” kelimesi yer alan toplam 1.899 adet makale bulunmuştur. Tarih aralığını daraltmak ve güncel makaleleri değerlendirebilmek ve aynı zamanda TR Dizin arama sonuçlarının tarih aralığıyla aynı aralığı kullanmak amacıyla 2002-2021 yıllarına ait makaleler listelenmiştir. Makale başlığında “terror” kelimesi yer alan makalelerden, 2002-2021 yıllarında yayımlanan 1.679 adet makalenin yıllara göre dağılımı Tablo 3’te görülmektedir.

“Terror” kelimesinin “tandfonline” sitesinde sadece makale başlıklarında taranması neticesinde, arama sonuçları içerisinde yer alan ilk beş dergi ise sırasıyla; “Terrorism and Political Violence”, “Critical Studies on Terrorism”, “Studies in Conflict & Terrorism”, “International Forum of Psychoanalysis” ve “Journal of Postcolonial Writing” isimli dergilerdir.

Tablo 3. “Terror” Kelimesinin Tandfonline’da Taratılması Sonucu Yıllara Göre Makale Dağılımı (2002-2021) (Kaynak: Yazar tarafından hazırlanılmıştır.)

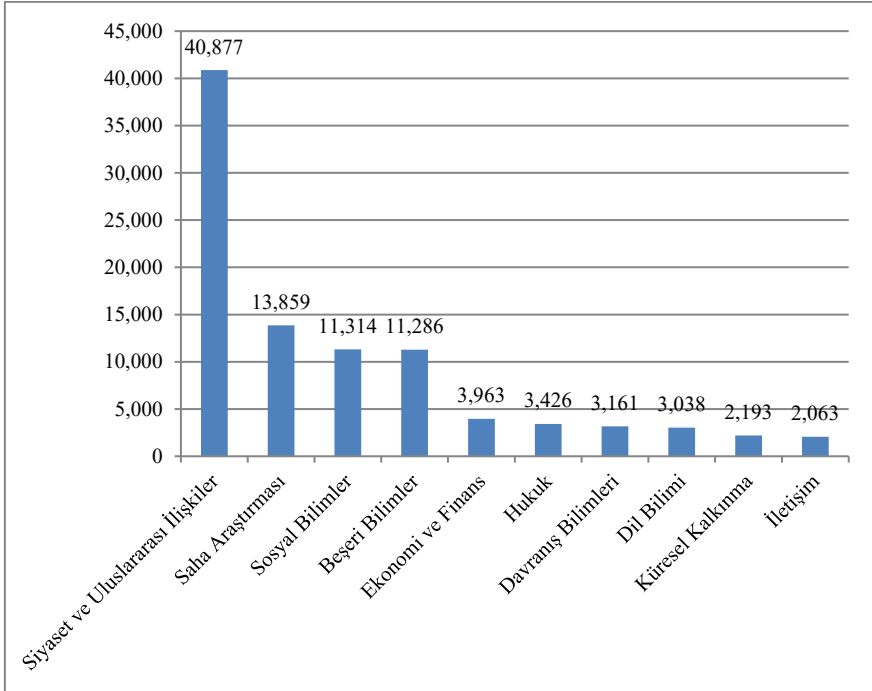

² Makale başlığında “terör” kelimesi geçen makaleleri taratabilmek için arama çubuğunda arama yeri “başlık” olarak seçilmelidir.

“Tandfonline” internet sitesi arama motorunda, İngilizce “terror” ifadesi taratıldığında, toplam 104.005 adet akademik makale listelenmektedir. Listelenen makalelerin 28.184’ü siyaset ve uluslararası ilişkiler, 19.975’i beşeri bilimler, 14.876’sı saha araştırması, 11.769’u sosyal bilimler, 9.483’ü dil bilimi, 8.078’i davranış bilimleri, 4.963’ü sanat, 2.384’ü iletişim, 4.293’ü sağlık alanlarında yayımlanmıştır. Makalelerin konu alanlarına göre dağılımı Tablo 2’de görülmektedir.

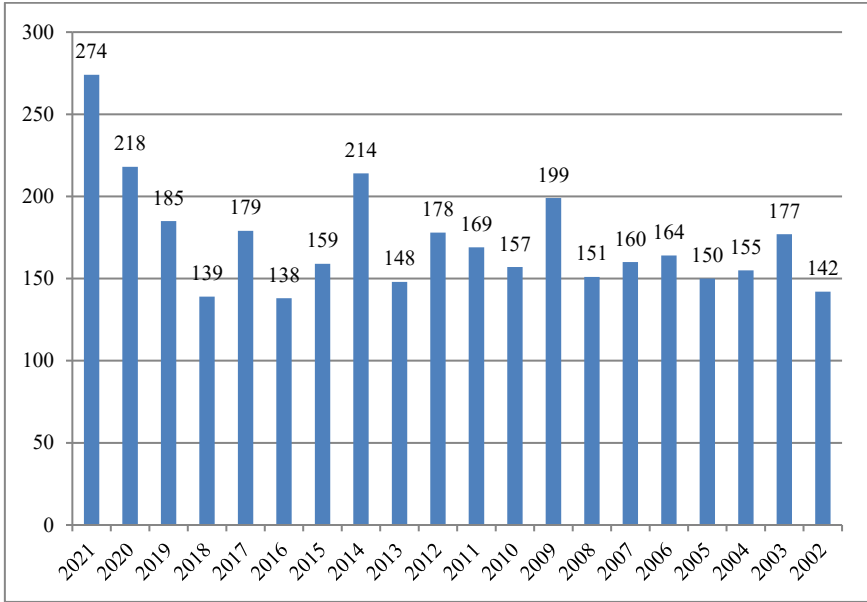
Benzer yöntemle “terrorism” kelimesi “tandfonline” arama motorunda taratıldığında, toplam 95.180 adet makaleye ulaşılmıştır. “Terrorism” kelimesinin taratılması sonucunda (Tablo 4) erişilen 95.180 akademik makalenin 40.887’sinin siyaset ve uluslararası ilişkiler, 13.859’unun saha araştırması, 11.314’ünün sosyal bilimler, 11.286’sının beşeri bilimler, 3.963’ünün ekonomi ve finans, 3.426’sının hukuk, 3.161’inin davranış bilimleri, 3.038’inin dil bilimi, 2.193’ünün küresel kalkınma ve 2.063’ünün iletişim alanlarında yayımlandığı görülmektedir.

Tablo 4. “Terrorism” Kelimesinin Tandfonline’da Taratılması Sonucu Makalelerin Konu Alanlarına Göre Dağılımı (Kaynak: Yazar tarafından hazırlanmıştır.)

Tandfonline internet sitesinde, sadece makale başlığında “terrorism” kelimesi yer alan makalelerin listelenmesi sonucunda ise toplam 4.234 adet makale bulunmuştur. Makale başlığında “terrorism” kelimesi yer alan makalelerden, 2002-2021 yılları arasında yayımlanan 3.456 adet makalenin yıllara göre dağılımı Tablo 5’te görülmektedir.

Tablo 5. “Terrorism” Kelimesinin Tandfonline’da Taratılması Sonucu Makalelerin Yıllara Göre Dağılımı (2002-2021) (Kaynak: Yazar tarafından hazırlanılmıştır.)

“Terrorism” kelimesinin “tandfonline” sitesinde makale başlıklarında taranması neticesinde, arama sonuçları içerisinde yer alan ilk beş dergi sırasıyla; “Terrorism and Political Violence”, “Studies in Conflict & Terrorism”, “Critical Studies on Terrorism”, “Behavioral Sciences of Terrorism and Political Aggression” ve “Defence and Peace Economics” başlıklı dergilerdir.

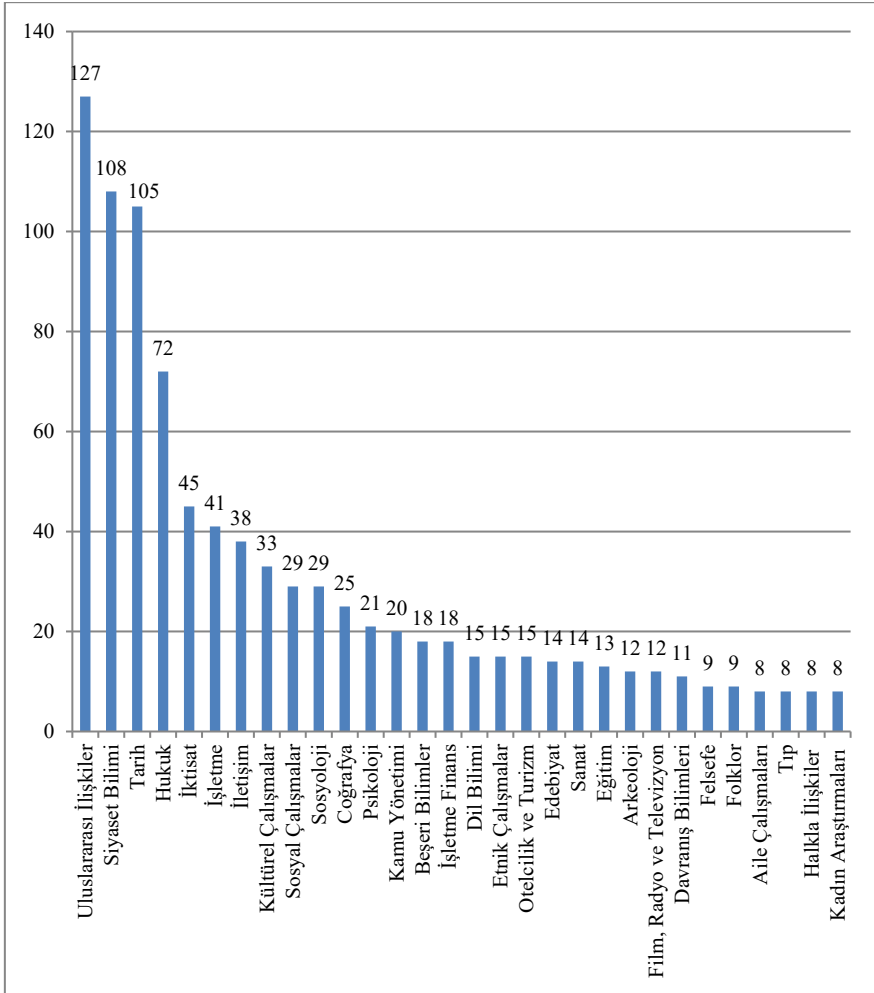
2.2. Türkiye’de Terör ve Terörizm Konularında Yayımlanan Makalelere İlişkin Bulgular

“Terör” kelimesi TR Dizin internet sitesi arama motorunda taratıldığında, toplam 900 adet makale listelenmektedir. TR Dizin’de erişilen 900 adet akademik makalenin konu alanlarına göre dağılımı Tablo 6’da sunulmuştur. Buna göre makalelerin 127’si uluslararası ilişkiler, 108’i

*Türkiye’de Terörizm ve Radikalleşme Literatürü Üzerine
Bir İnceleme: Akademik Makaleler
Erol Başaran BURAL*

siyaset bilimi, 105’i tarih, 72’si hukuk, 45’i iktisat, 41’i işletme, 38’i iletişim, 33’ü kültürel çalışmalar, 29’u sosyal çalışmalar, 29’u sosyoloji, 25’i coğrafya, 21’i psikoloji, 20’si kamu yönetimi, 18’i beşeri bilimler, 18’i işletme finans, 15’i dil bilimi, 15’i etnik çalışmalar, 15’i otelcilik ve turizm, 14’ü edebiyat, 14’ü sanat, 13’ü eğitim, 12’si arkeoloji, 12’si film, radyo ve televizyon, 11’i davranış bilimleri, 9’u felsefe, 9’u folklor, 8’i aile çalışmaları, 8’i tıp, 8’i halkla ilişkiler ve 8’i kadın araştırmaları alanlarına aittir.

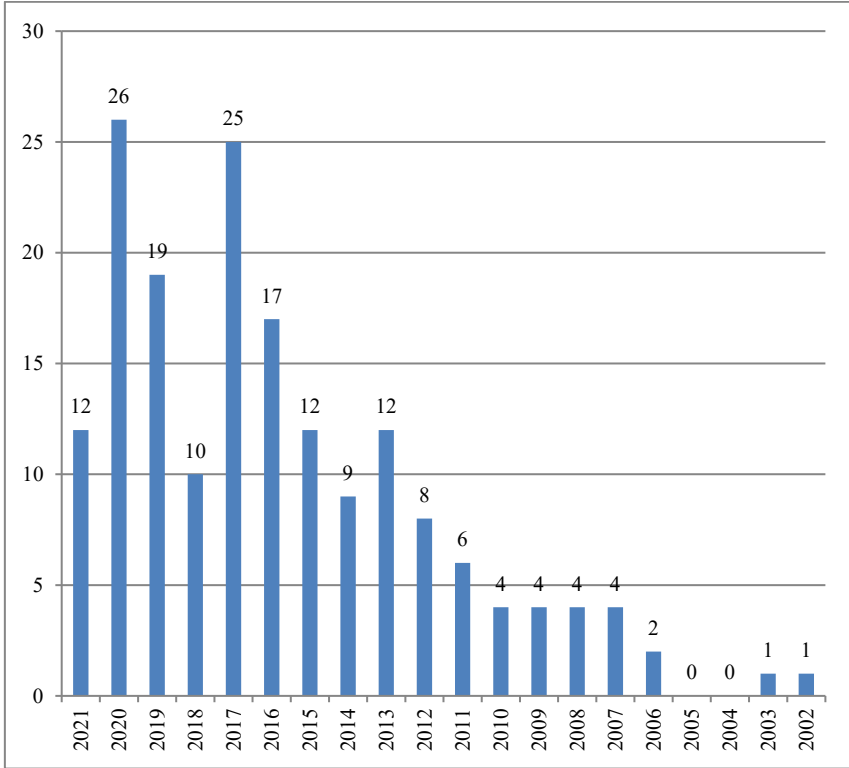
Tablo 6. “Terör” Kelimesinin TR Dizin’de Taratılması Sonucu Konu Alanlarına Göre Makale Dağılımı (Kaynak: Yazar tarafından hazırlanılmıştır.)

Araştırmayı daha sıhhatli hale getirebilmek amacıyla sadece makale başlığında “terör” kelimesi yer alan makaleler listelenmiştir. Arama sonucunda makale başlığında “terör” kelimesi yer alan toplam 176 adet makale bulunmuştur. Makale başlığında “terör” kelimesi yer alan makalelerin yıllara göre dağılımı³ Tablo 7’de görülmektedir.

TR Dizin’de “terör” kelimesinin makale başlıklarında taratılması neticesinde ilk beş sırada; “Güvenlik Stratejileri Dergisi”, “Ok Meydanı Tıp Dergisi”, “Polis Bilimleri Dergisi”⁴, “İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi” ve “OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi”⁵ başlıklı dergilerinin yer aldığı görülmektedir.

Tablo 7. Terör Kelimesinin TR Dizin’de Taratılması Sonucu Yıllara Göre Makale Dağılımı (2002 – 2021) (Kaynak: Yazar tarafından hazırlanılmıştır.)

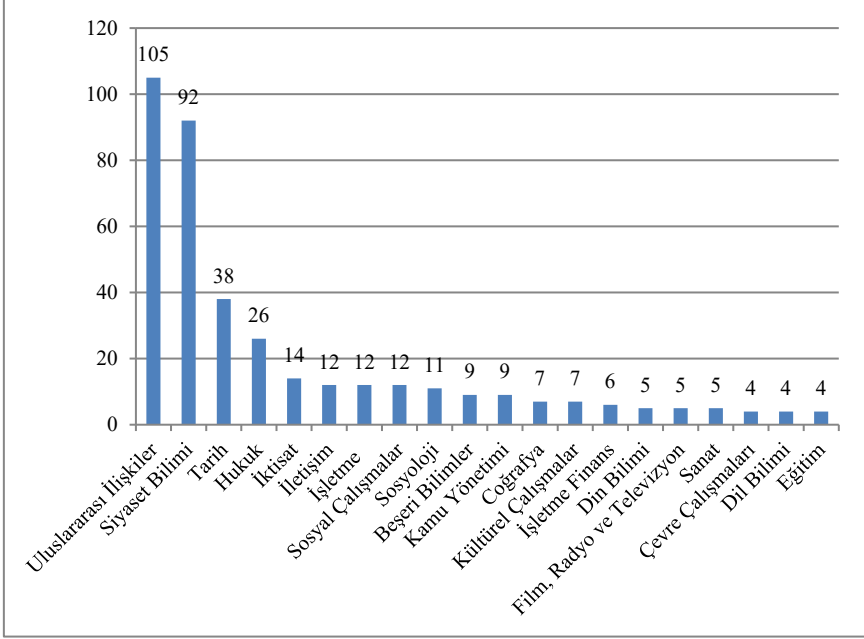

³ TR Dizin’de 1960 yılından günümüze kadar yayımlanan makaleler yer almaktadır. Ancak TR Dizin’de, başlığında “terör” kelimesi bulunan makalelerin ilki 2002 yılında listelenmektedir.

⁴ Günümüzde yayını bulunmamaktadır.

⁵ Günümüzde yayını bulunmamaktadır.

Tablo 8. Terörizm Kelimesinin TR Dizin’de Taratılması Sonucu Konu Alanlarına Göre Makale Dağılımı (Kaynak: Yazar tarafından hazırlanmıştır.)

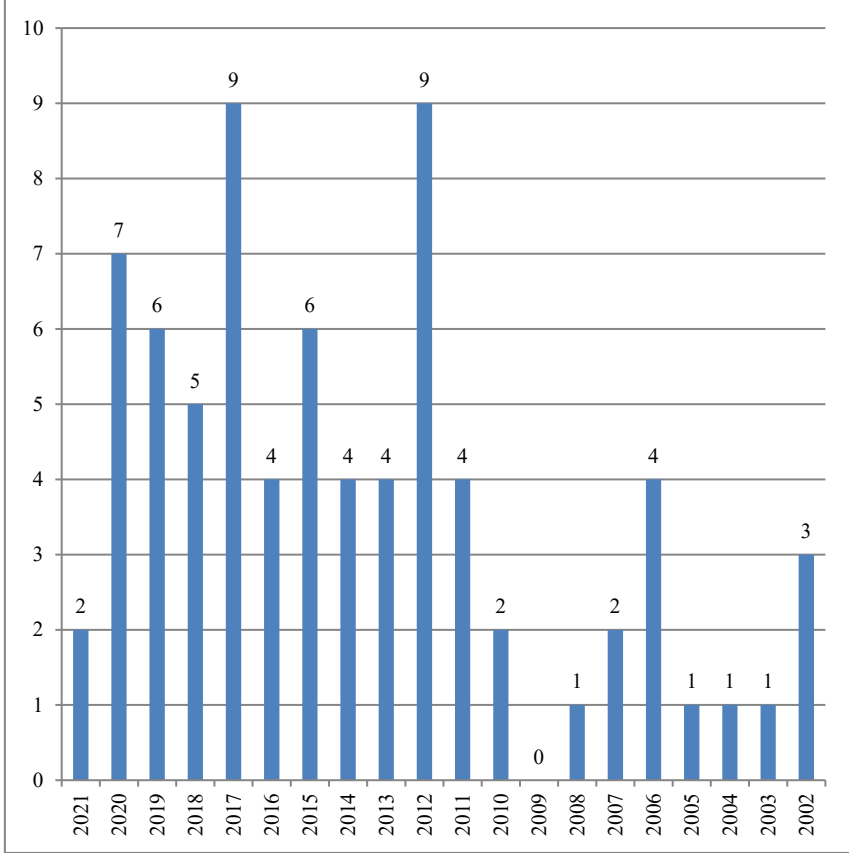

“Terörizm” kelimesi TR Dizin arama motorunda taratıldığında ise toplam 387 adet makaleye ulaşılmıştır. 387 akademik makalenin 105’i uluslararası ilişkiler, 92’si siyaset bilimi, 38’i tarih, 26’sı hukuk, 14’ü iktisat, 12’si iletişim, 12’si işletme, 12’si sosyal çalışma, 11’i sosyoloji, 9’u beşeri bilimler, 9’u kamu yönetimi, 7’si coğrafya, 7’si kültürel çalışmalar, 6’sı işletme finans, 5’i din bilimi, 5’i film, radyo ve televizyon, 5’i sanat, 4’ü çevre çalışmaları, 4’ü dil bilimi ve 4’ü eğitim alanlarında (Tablo 8) sınıflandırılmıştır.

Makale başlığında “terörizm” kelimesi yer alan makale sayısı ise toplam 75 olarak listelenmiştir. Başlığında “terörizm” kelimesi yer alan makalelerin yayım yıllarına göre dağılımı Tablo 9.’da görülmektedir. TR Dizin’de “terörizm” kelimesinin taratılması neticesinde ilk beş sırada; “Polis Bilimleri Dergisi”⁶, “Uluslararası İlişkiler”, “Uluslararası Hukuk ve Politika”, “Avrasya Dosyası” ve “Gazi Akademik Bakış” dergilerinin yer aldığı görülmektedir.

⁶ Günümüzde yayını bulunmamaktadır.

Tablo 9. “Terörizm” Kelimesinin TR Dizin’de Taratılması Sonucu Yıllara Göre Makale Dağılımı (2002-2021) (Kaynak: Yazar tarafından hazırlanmıştır.)

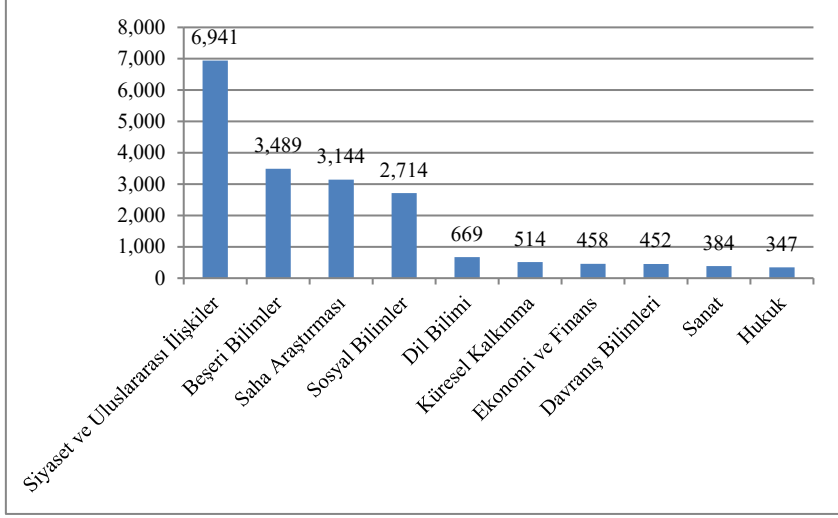

2.3. Yabancı Yayınlar da Radikalleşme Konusunda Yayımlanan Makalelere İlişkin Bulgular

Radikalleşmeyle ilgili yabancı yayınlarda yayımlanan makalelere ilişkin veri setini oluşturmak amacıyla “tanfonline” internet sitesinde “radicalization” kelimesi taranmıştır. Tarama sonucunda toplam 19.112 adet akademik makale listelenmektedir. Listelenen makalelerin 6.941’i siyaset ve uluslararası ilişkiler, 3.489’ü beşeri bilimler, 3.144’ü saha araştırması, 2.714’ü sosyal bilimler, 669’u dil bilimi, 514’ü küresel kalkınma, 458’i ekonomi ve finans, 452’si davranış bilimleri, 384’ü sanat ve 347’si hukuk alanlarında yayımlanmıştır. Makalelerin konu alanlarına göre dağılımı Tablo 10.’da görülmektedir.

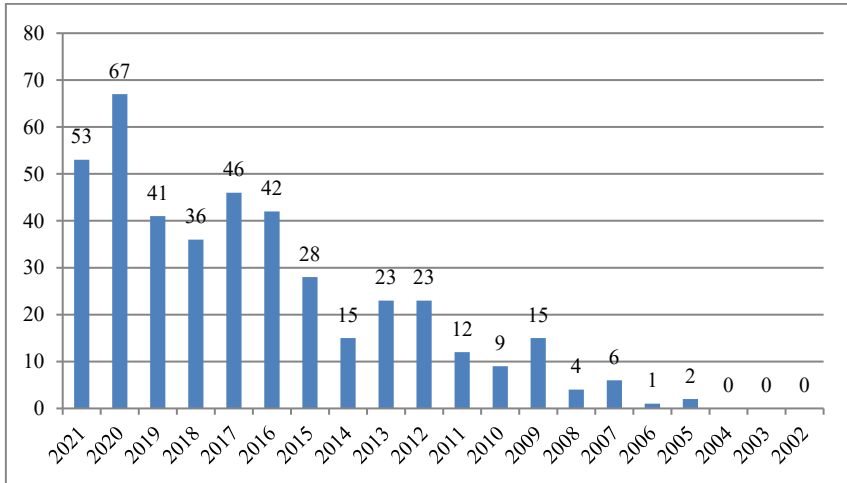
*Türkiye’de Terörizm ve Radikalleşme Literatürü Üzerine
Bir İnceleme: Akademik Makaleler
Erol Başaran BURAL*

Tablo 10. “Radicalization” Kelimesinin Tandfonline’da Taratılması Sonucu Makalelerin Konu Alanlarına Göre Dağılımı (Kaynak: Yazar tarafından hazırlanılmıştır.)

Tandfonline’da makale başlığında “radicalization” kelimesi yer alan makaleler listendiğinde toplam 443 adet makale bulunmuştur. Makale başlığında “radicalization” kelimesi yer alan makalelerden, 2002-2021 yılları arasında yayımlanan, 423 adet makalenin yıllara göre dağılımı Tablo 11.’de görülmektedir.

Tablo 11. “Radicalization” Kelimesinin Tandfonline’da Taratılması Sonucu Yıllara Göre Makale Dağılımı (2002-2021) (Kaynak: Yazar tarafından hazırlanılmıştır.)

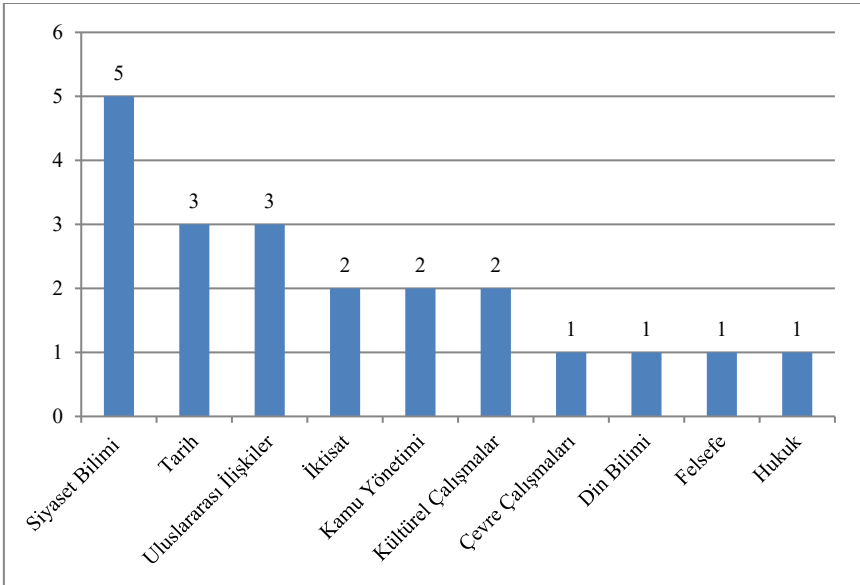

Makale başlığında “radicalization” kelimesinin “tandfonline” sitesinde taranması neticesinde, arama sonuçları içerisinde listelenen ilk beş dergi sırasıyla; “Studies in Conflict & Terrorism”, “Terrorism and Political Violence”, “Critical Studies on Terrorism”, “Journal of Contemporary European Studies” ve “Journal of Policing, Intelligence and Counter Terrorism” başlıklı dergilerdir.

2.4. Türkiye’de Radikalleşme Konusunda Yayımlanan Makalelere İlişkin Bulgular

“Radikalleşme” terimi TR Dizin’de taratıldığında, toplam 21 adet makale listelenmiştir. Radikalleşme kelimesinin taratılması sonucunda listelenen 21 akademik makalenin 5’i siyaset bilimi, 3’ü tarih, 3’ü uluslararası ilişkiler, 2’si iktisat, 2’si kamu yönetimi, 2’si kültürel çalışmalar, 1’i çevre çalışmaları, 1’i din bilimi, 1’i felsefe ve 1’i hukuk alanlarında (Tablo 12) sınıflandırılmıştır.

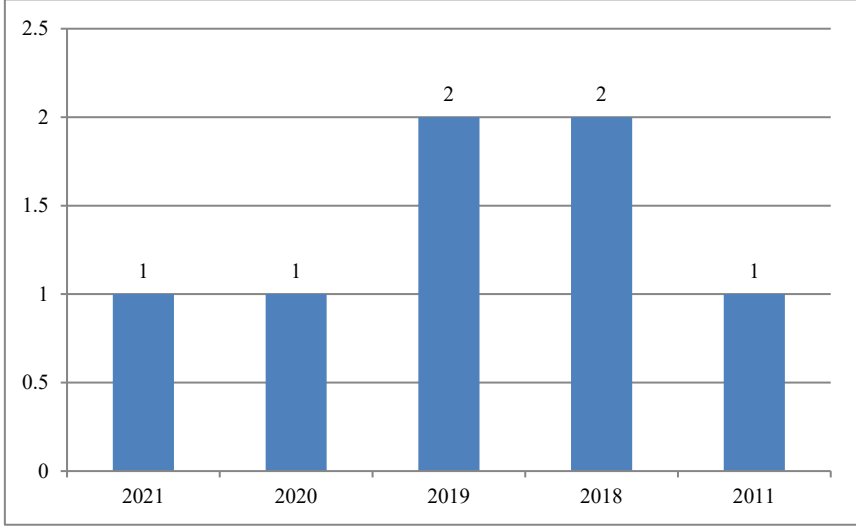
Tablo 12. Radikalleşme Kelimesinin TR Dizin’de Taratılması Sonucu Konu Alanlarına Göre Makale Dağılımı (Kaynak: Yazar tarafından hazırlanılmıştır.)

TR Dizin internet sitesinde, makale başlığında yer alan “radikalleşme” anahtar kelimesi taratıldığında toplam 7 adet makale listelenmiştir.

Başlığında “radikalleşme” kelimesi yer alan makalelerin yayım yıllarına göre⁷ dağılımı Tablo 13’te görülmektedir.

Tablo 13. “Radikalleşme” Kelimesinin TR Dizin’de Taratılması Sonucu Yıllara Göre Makale Dağılımı (Kaynak: Yazar tarafından hazırlanmıştır.)

Makale başlıklarında “radikalleşme” kelimesinin TR Dizin sitesinde taranması neticesinde, tarama sonuçları içerisinde listelenen ilk beş dergi sırasıyla; “Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi”, “Gençlik Araştırmaları Dergisi”, “Güvenlik Stratejileri Dergisi”, “Muhafazakar Düşünce Dergisi” ve “Orta Asya ve Kafkasya Araştırmaları” başlıklı dergilerdir.

2.5. İçerik Analizi Veri Setinin Oluşturulması

İçerik analizi yapabilmek amacıyla yabancı yayınlarda yayımlanan terör, terörizm ve radikalleşme konulu akademik makalelerden bir veri seti derlemek üzere, “tandfonline” sitesinde belirtilen kelimeler makale başlıklarında aratılmıştır. Ardından arama alanı son beş yıl ile sınırlandırılmış, makale başlıklarında bu kelimelerin geçtiği makalelerin yer aldığı ilk beş dergide yer alan makaleler, başlıkları ve özet bölümleri ile birlikte tek bir metin belgesinde toplanmıştır. Makale başlıklarında terör, terörizm ve radikalleşme kelimelerinin taranması ve bu kelimelerin geçtiği

⁷ TR Dizin’de 1960 yılından günümüze kadar yayımlanan makaleler yer almaktadır. Ancak TR Dizin’de, başlığında “radikalleşme” kelimesi bulunan makalelerin ilki 2011 yılında listelenmektedir.

ilk beş dergideki makalelerin araştırılmasının temel nedeni araştırma evreninin daraltılarak üzerinde çalışılması mümkün bir örneklem yaratılmasıdır.

“Terror” kelimesi için yapılan incelemede; “Terrorism and Political Violence” dergisinde 109, “Critical Studies on Terrorism” dergisinde 104, “Studies in Conflict & Terrorism” dergisinde 67, “International Forum of Psychoanalysis” dergisinde 33 ve “Journal of Postcolonial Writing” dergisinde 27 adet makale listelenerek, toplamda 340 adet makaleden oluşan bir veri seti elde edilmiştir. Bu makalelerden 94 adedinin özet bölümlerine erişilememiştir. Bunun temel nedeni, listelenen 94 adet makalenin kitap özetleri olması ya da ücretli erişilen makalelerin özet bölümlerinin sisteme giril(e)memiş olmasıdır. Geriye kalan 246 adet makalenin tek bir metin belgesinde birleştirilmesi neticesinde 38.039 kelimelik bir veri seti oluşturulmuştur.

Makale başlıklarında “terrorism” kelimesi yer alan makalelerin 195’inin “Terrorism and Political Violence”, 116’sının “Studies in Conflict & Terrorism”, 109’unun “Critical Studies on Terrorism”, 41’inin “Behavioral Sciences of Terrorism and Political Aggression” ve 37’sinin ise “Defence and Peace Economics” isimli dergilerde yayımlandığı görülmüştür. Makale başlığında “terrorism” kelimesi bulunan toplam 498 adet makaleden oluşan veri seti elde edilmiştir. Bu makalelerin içerisinde 143 adedinin özetlerine erişilememiştir. Özetlerine erişilebilen 355 adet makale tek bir metin belgesinde bir araya getirilmiş ve 60.300 kelimelik veri seti elde edilmiştir.

Makale başlıklarında “radicalization” kelimesi bulunan 173 adet makale listelenmiştir. Bu makalelerden 53’ünün “Studies in Conflict & Terrorism”, 48’inin “Terrorism and Political Violence”, 35’inin “Critical Studies on Terrorism”, 21’inin “Journal of Contemporary European Studies” ve 16’sının “Journal of Policing, Intelligence and Counter Terrorism” dergilerinde yayımlandığı tespit edilmiştir. Listelenen 173 adet makalenin 36’sının özetlerine erişilememiş, geriye kalan 137 adet makalenin özetleri tek bir metin belgesi içerisinde toplanmış, 22.304 kelimelik veri seti oluşturulmuştur.

Türkiye’de yayımlanan; makale başlığında terör, terörizm ve radikalleşme geçen makalelerin başlık ve özet bölümleri TR Dizin’den

alınarak ayrı ayrı metin belgelerinde toplanmıştır. Makale başlığında “terör” kelimesi yer alan toplam 176 makaleye ulaşılmıştır. Bu makaleler sayıca yabancı yayınlara göre daha az olduğundan, makalelerin tamamı örnekleme dâhil edilmiş, makalelerin yayımlandığı ilk beş dergiye göre bir ayırım yapılmamıştır. 15 yıl ve daha öncesinde yayımlanan makalelerin bir kısmında “özet” bölümü bulunmaması nedeniyle, özetlerine erişilemeyen 6 adet makale haricinde kalan toplamda 170 makalenin başlık ve özetleri bir araya getirilmiştir. Başlığında “terör” kelimesi yer alan 170 makalenin başlık ve özet bölümlerinden 26.384 kelimelik bir veri seti elde edilmiştir. Aynı şekilde makale başlığında “terörizm” kelimesi bulunan 75 adet makaleden 70 adedine ait makale başlıkları ve özet bölümleri bir araya getirilmiş, 10.819 kelimelik veri seti oluşturulmuştur.

Makale başlığında “radikalleşme” kelimesi yer alan toplam 7 makaleye ait makale başlıkları ve özetler de tek bir metin belgesinde toplanmıştır. Radikalleşmeyle ilgili olarak 1.118 kelimelik bir veri seti elde edilmiştir.

3. ANALİZ

3.1. Sayısal Verilerin Analizi

“Tandfonline” internet sitesinde yapılan tarama neticesinde “terror” kelimesi için toplam 104.005 akademik makale listelenmiştir. Listelenen makalelerin %27,09’unu oluşturan 28.184’ünün siyaset bilimi ve uluslararası ilişkiler disiplini konu alanında yayımlandığı görülmektedir. “Terror” kelimesi geçen makalelerin %19,20’si beşeri bilimler, %14,30’u saha araştırmaları konu kapsamında yayımlanmıştır. Bu noktada dikkat çekici olan husus yabancı yayınlarda yayımlanan makalelerin %14,30 gibi önemli bir bölümünün sahada yapılan araştırmalara dayanarak yayımlanmış olmasıdır. Makalelerin büyük çoğunluğunun siyaset bilimi ve uluslararası ilişkiler disiplini çerçevesinde yer alması ise “terör” konusunun bu disiplinin ilgi alanında kaldığına işaret etmektedir.

“Terör” kelimesi TR Dizin arama motorunda taratıldığında ise toplam 900 adet akademik makale listelenmektedir. Türkiye’de yayımlanan akademik makalelerin de %26,11’i siyaset bilimi ve uluslararası ilişkiler disiplini içerisinde hazırlanmıştır. Bu oran yabancı yayınlarda yayımlanan makalelerin oranına oldukça yakındır. Söz konusu oran Türkiye’de de “terör” konusunun büyük çoğunlukla siyaset bilimi ve uluslararası ilişkiler

disiplinin ilgi alanı içerisinde olduğunu göstermektedir. TR Dizin arama motoru konu alanları içerisinde “tandfonline” sitesinde olduğu gibi saha araştırması alanı bulunmadığından bir kıyaslama yapmak uygun olmayacaktır. Ancak yine de makale başlık ve özetlerinden anlaşıldığı kadarıyla Türkçe literatürdeki akademik makalelerden saha araştırmasına dayananların oranı oldukça az görülmektedir. Türkiye’de “terör” konusunda yayımlanan makalelerde dikkat çekici olan husus, makalelerin %11,66’sının tarih ve %8’inin hukuk alanlarında hazırlanmış olmasıdır. Ancak %11,66’lık bölümü teşkil eden tarih alanında listelenen makalelerin başlıkları incelendiğinde bu makalelerin çoğunluğunun tarih disipliniyle ilgili olmadığı görülmektedir. Söz konusu durumun makalelerin sisteme giriş sürecinde yanlış kategoriler seçilmesinden kaynaklandığı değerlendirilmiştir.

Yayın yıllarına göre “terror” konusu ele alınan yabancı yayınlarda yayımlanan makaleler incelendiğinde, makale başlığında “terror” kelimesi yer alan 1.899 makale listelendiği tespit edilmiştir. Bu makalelerin 2002-2021 yıllarına ait olan 1.679 adedi incelendiğinde 2001 yılından sonra makale sayılarında gözle görülür bir artış yaşandığı görülmüştür. 2001 yılında yabancı yayınlarda yayımlanan bu kapsamdaki makale sayısı 25 iken, 2002 yılında sayının 46’ya, 2003 yılında 62’ye, 2004 yılında 75’e ve 2005 yılında 81’e yükseldiği tespit edilmiştir. 2002 yılında yayımlanan makale miktarında 2001 yılına göre artış oranı % 84 gibi çarpıcı bir orandır.

Türkiye’de yayımlanan “terör” konulu makaleler yayım yıllarına göre analiz edildiğinde makale miktarlarındaki artışın 2011 yılından itibaren yaşanmaya başladığı görülmektedir. 2011 yılına kadar yayımlanan makalelerin miktarı “0” ile “4” arasında seyrederken, 2011 yılında bu miktar “6” ya, 2012’de 8’e, 2013 yılında ise 12’ye yükselmiştir. Türkiye’de yayımlanan makale miktarlarındaki artış yabancı yayınlardaki gibi 11 Eylül 2001 olaylarının yaşanmasının ardından değil bir miktar daha gecikmeli olarak yaşanmıştır.

“Terror” kelimesinin “tandfonline” sitesinde sadece makale başlıklarında taranması neticesinde, arama sonuçları içerisinde yer alan ilk beş derginin başlıkları incelendiğinde üç adet derginin başlıklarının “terrorism” kelimesini içerdiği görülmektedir. Söz konusu dergiler “Terrorism and Political Violence”, “Critical Studies on Terrorism” ve “Studies in Conflict & Terrorism” dergileridir. TR Dizin’de “terör” kelimesinin taratılması neticesinde ilk beş sırada yer alan dergilerin

başlıkları incelendiğinde ise başlığında “terörizm” ifadesi yer dergi bulunmadığı tespit edilmiştir.

“Tandfonline” sitesinde yapılan taramada “terrorism” kelimesi için ise toplam 95.180 adet akademik makale bulunmuştur. Listelenen makalelerin % 42,95’ini siyaset bilimi ve uluslararası ilişkiler disiplini kapsamında hazırlanan makaleler teşkil etmektedir. Ayrıca “terrorism” kelimesi konu alınan makalelerin % 14,5’ini saha araştırmaları, % 11,88’inin ise sosyal bilimler çerçevesinde hazırlandığı görülmektedir. “Terrorism” konulu yabancı yayınlarda yayımlanan makalelerin de tıpkı “terror” konulu makaleler gibi büyük bir bölümünün saha araştırmasına dayandığı tespit edilmiştir.

Türkiye’de yayımlanan makaleler kapsamında “terörizm” kelimesi TR Dizin arama motorunda taratıldığında listelenen 387 akademik makalenin % 50,90’ının siyaset bilimi ve uluslararası ilişkiler alanında yayımlandığı dikkati çekmektedir. Söz konusu makalelerin % 9,8’i tarih ve % 6,71’si hukuk alanında hazırlanmıştır. Tarih alanında yayımlanan makalelerle ilgili değerlendirme “terör” konulu makaleler için yapılan değerlendirmeyle benzerlik göstermektedir. Türkiye’de yayımlanan makaleler açısından hem “terör” hem de “terörizm” konulu makalelerin önemli bir bölümünün hukuk alanında hazırlanmış makalelerden oluşmasıdır. Her iki başlıkta da hukuk alanının önemli bir yer tutması Türkiye’de hukuk alanında çalışan akademinin konuya ilgi duyduğuna işaret etmektedir.

“Terrorism” kelimesinin “tandfonline” internet sitesinde makale başlıklarında taranması neticesinde, bu makalelerin yer aldığı ilk beş derginin başlıkları incelendiğinde öne çıkan dört derginin de başlıklarında “terrorism” ifadesinin geçtiği görülmektedir. Bu dergiler; “Terrorism and Political Violence”, “Studies in Conflict & Terrorism”, “Critical Studies on Terrorism”, “Behavioral Sciences of Terrorism and Political Aggression” isimli dergilerdir. TR Dizin’de “terörizm” konulu makaleleri yayımlayan ve başlığında “terörizm” ifadesi yer alan dergi bulunmamaktadır.

Radikalleşme konusunda yabancı yayınlarda yayımlanan incelendiğinde, 19.112 adet akademik makalenin %36,31’inin siyaset bilimi ve uluslararası ilişkiler, %18,25’inin beşeri bilimler, %16,45’inin saha araştırması alanlarında yer aldığı görülmektedir. Dikkat çekici olan husus, radikalleşme konusunun da terör ve terörizm konularında yayımlanan

makaleler gibi büyük oranda siyaset bilimi ve uluslararası ilişkiler alanında çalışılmış olmasıdır. Tandfonline internet sitesinde “radicalization” kelimesinin taratılması neticesinde sıralanan ilk beş akademik dergi içerisinde, dergi başlığında radikalleşme kelimesi yer almamaktadır.

Makale başlıklarında “radicalization” kelimesi yer alan 443 adet makaleden 2002-2001 yıllarında yayımlananların 432 makale yayım yıllarına göre incelendiğinde, 2000’li yılların sonlarına kadar bu konuda hemen hemen hiç makale hazırlanmadığı tespit edilmiştir. 2005 yılından itibaren artış gösteren makale miktarlarına göre, 2007 yılında 6, 2008 yılında 4, 2009 yılında 15 ve 2010 yılında 9 adet makale yayımlanmıştır. Radikalleşme konusunda en çok makalenin yayımlandığı yıl 67 adet akademik makale ile 2020 yılıdır.

TR Dizin’de “radikalleşme” konulu makaleler listelendiğinde 21 adet makale bulunmuştur. 21 akademik makalenin %23,80’inin siyaset bilimi, %14.28’inin tarih, %14.28’inin uluslararası ilişkiler alanlarında yayımlandığı dikkat çekmektedir. Makale başlıklarında “radikalleşme” ifadesi bulunan 7 adet makalenin yayım yıllarına göre dağılımı, başlığında “terör” ve “terörizm” kelimeleri bulunan makalelere oranla farklılık göstermekte ancak yabancı yayınlarda yayımlanan radikalleşme konulu makalelerle benzerlik göstermektedir. TR Dizin tarama sonuçlarına göre başlığında radikalleşme konusu yer alan makalelerin ilki 2011 yılında yayımlanmıştır. Bununla birlikte makale sayısının yalnızca yedi olması, yıllara göre bir dağılım analizi yapılmasına imkân vermemektedir. TR Dizin’de “radikalleşme” kelimesinin taratılması neticesinde sıralanan ilk beş akademik dergi içerisinde de, dergi başlığında radikalleşme kelimesinin yer almadığı görülmektedir.

3.2. Kelime Bulutu ile İçerik Analizi

Kelime bulutları, büyük hacimli metinler için basit bir görselleştirme yöntemi olarak ortaya çıkmıştır. Metin içerisinde en yüksek sıklıkla görünen kelimelere göre bir görselleştirme sağlayan kelime bulutları, içerik analizi için oldukça kullanışlıdır (Heimerl vd., 2014, s. 1833). Kelime bulutlarındaki bir kelimenin boyutu, kelimelerin metinde bulunma sıklığını vurgulamaktadır. Görselleştirme, metnin bağlamı hakkında okuyucuya bir fikir vermektedir. Kelime bulutları, tek seferde birden fazla metni analiz etmekte son derece yararlı bir yöntemdir (Chandrapaul vd., 2018, s.56).

Kelime bulutu oluşturabilen çok sayıda çevrimiçi uygulama ve internet sitesi bulunmaktadır. Bu çalışmada, diğer uygulamalara göre Türkçe karakterlere daha uyumlu olan, ayrıca başarılı bir görselleştirme sonucu veren “wordclouds” internet sitesi⁸ kullanılmıştır.

Makale başlıklarında terör, terörizm ve radikalleşme ifadeleri geçen makalelere ait veri seti, içerik analizleri yapılmak üzere iki farklı bölüme ayrılmıştır. Birinci bölümdeki veri setinde makale başlıkları, ikinci veri setinde ise makale özetleri yer alacak şekilde düzenleme yapılmıştır. Bununla birlikte aynı anlamda kullanıldıkları kabulüyle terör ve terörizm konularına ilişkin elde edilen veri setleri de bu aşamada birleştirilmiştir.

Bu çerçevede; yabancı yayınlarda yayın yapan dergilerde listelenen ve başlıklarında “terror” ifadesi yer alan 340 makale ile “terrorism” ifadesi yer alan 498 adet makalenin başlıkları bir araya getirilmiş ve toplamda 838 adet makalenin başlıkları incelenmiştir. Tablo 14’te görüldüğü üzere, makale başlıklarında en sık tekrar eden birinci kelime, 136 kez tekrar eden “terrorism (terörizm)”, ikinci kelime 106 tekrarla “terror (terör)” ve üçüncü kelime 105 kez tekrar eden “war (savaş)” kelimesi olmuştur. Yabancı yayınlarda yayımlanan makale başlıklarında sık tekrar eden kelimeler tabloda listelenirken önce İngilizcesi ardından Türkçesi ifade edilmiştir.

Tablo 14. Başlıklarında “Terror” ve “Terrorism” Kelimeleri Bulunan Makalelerde Sık Tekrar Eden Kelimeler (Kaynak: Yazar tarafından hazırlanmıştır.)

Kelime	Tekrar Sayısı	Kelime	Tekrar Sayısı
terrorism (terörizm)	136	political (siyasal)	43
terror (terör)	106	state (devlet)	31
war (savaş)	105	case (vaka)	28
violence (şiddet)	56	review (inceleme - değerlendirme)	28
Analysis (analiz)	43	global (küresel)	27

838 adet makalenin başlıklarından oluşturulan kelime bulutu ise Şekil 1.’de görülmektedir.

⁸ Kelime bulutu uygulaması için bkz: <https://www.wordclouds.com>

*Türkiye’de Terörizm ve Radikalleşme Literatürü Üzerine
Bir İnceleme: Akademik Makaleler
Erol Başaran BURAL*

yöntemlere ilişkin hususların, şiddete varan aşırıcılık ve terörizm arasındaki ilişkinin, bir güvenlik problemi olarak terörizm olgusunun, güvenliğe yönelik eleştirel bakış açısını yansıtan eleştirel terörizm çalışmalarının tartışıldığına işaret etmektedir.

Türkiye’de yayımlanan akademik dergilerde listelenen ve başlıklarında “terör” ifadesi yer alan 176 makale ve “terörizm” ifadesi yer alan 75 adet makalenin başlıkları bir araya getirilmiş ve toplamda 251 adet makalenin başlıkları incelenmiştir. Makale başlıklarında en sık tekrar eden kelime 174 kez tekrar eden “terör”, ikinci kelime 75 kez tekrar eden “terörizm” ve üçüncü kelime ise 54 kez tekrar eden “örneği” kelimesidir. Sık tekrar eden kelimeler Tablo 15’te görülmektedir.

Tablo 15. Başlıklarında “Terör” ve “Terörizm” Kelimeleri Bulunan Makalelerde Sık Tekrar Eden Kelimeler (Kaynak: Yazar tarafından hazırlanılmıştır.)

Kelime	Tekrar Sayısı	Kelime	Tekrar Sayısı
terör	174	analiz	39
terörizm	75	örgütü	34
örneği	54	küresel	31
uluslararası	48	savaş	26
yeni	43	mücadele	23

251 adet makalenin başlıklarından oluşturulan kelime bulutu ise Şekil 2.’de görülmektedir.

Şekil 2. Makale Başlıklarında “Terrorism” ve “Terror” Kelimeleri Bulunan 838 Adet Makale Başlığına ait Kelime Bulutu (Kaynak: Yazar tarafından hazırlanılmıştır.)

Tablo 15’te yer alan sık kullanılan kelimeler ve kelime bulutu, makale içerikleri açısından birlikte analiz edildiğinde Türkiye’de yayımlanan makalelerde konusu itibarıyla en çok tartışılan başlıklar “terör” ve “terörizm” kavramları olmuştur. Ancak yabancı yayınlarda yayımlanan makalelerde durumun tam tersine olduğunu “terörizm” kelimesinin, “terör” kelimesinden daha çok kullanıldığını ifade etmek gerekmektedir. Sık tekrar eden kelimeler içerisinde üçüncü sırada “örneği” kelimesinin yer almasının makale içeriklerinde; bir konu çerçevesinde bir terör örgütünün örnek alınarak incelendiği, bir olayın terörizm kapsamında örnek alınarak çıkarımda bulunduğu, örnek olay incelemelerinin çoklukta olduğuna işaret etmektedir. “Uluslararası” ve “küresel” kelimelerinin sık tekrar edenler içerisinde olmasının ise uluslararası ve küresel terörizm kavramlarının en çok tartışılan kavramlardan birisi olduğunu göstermektedir. “Yeni” kavramının makalelerde sıklıkla görülmesi ise “yeni terörizm”, terörizmle mücadelede “yeni güvenlik yaklaşımları” gibi güncel kavramların makalelere yansıdığına işaret etmektedir. “Analiz” kelimesi makalelerin analizlere dayandığını, savaş kelimesinin ise “terörizmle savaş”, “terörle küresel savaş”, “savaş ve terörizm” karşılaştırması gibi konuların makaleler içerisinde yer aldığını belirtmektedir. “Mücadele” kelimesi ise terörizmle mücadele yöntem ve tekniklerinin makalelerde sıklıkla tekrar ettiğini göstermektedir. Tablo 15’te yer almayan ancak sık tekrar eden kelimeler ve kelime bulutu içerisinde bulunan “Türkiye” kelimesinden genellikle Türkiye’de terör ve terörizm olgularının araştırıldığını, “ceza”, “hukuk” ve “suç” kelimelerinin terörizmin hukuki boyutunda makaleler hazırlandığını, “siber” kelimesinin ise “siber terörizm” kavramını tartışmak üzere sıklıkla kullanıldığını göstermektedir.

Yabancı yayınlarda yayımlanan makalelerden “terror” ve “terrorism” başlıklı olanlardan veri setine dâhil edilen 246 adet makale özeti ve 38.039 kelimelik veri setinin incelenmesi neticesinde Tablo 16’da görülen sık kullanılan kelimeler tespit edilmiştir. Tablo 16’da görüldüğü üzere 1.303 tekrarla en sık tekrar edilen kelime terrorism (terörizm), ikinci sırada yer alan kelime 505 tekrarla terrorist (terörist) ve üçüncü sırada ise 359 tekrarla şiddet kelimesi yer almaktadır.

*Türkiye’de Terörizm ve Radikalleşme Literatürü Üzerine
Bir İnceleme: Akademik Makaleler
Erol Başaran BURAL*

Tablo 16. Başlıklarında “Terror” ve “Terrorism” Kelimeleri Bulunan Makale Özetlerinde Sık Tekrar Eden Kelimeler (Kaynak: Yazar tarafından hazırlanmıştır.)

Kelime	Tekrar Sayısı	Kelime	Tekrar Sayısı
terrorism (terörizm)	1.303	war (savaş)	262
terrorist (terörist)	505	attacks (saldırı)	259
violence (şiddet)	359	analysis (analiz)	226
political (siyasal)	328	state (devlet)	220
terror (terör)	326	groups (grup/örgüt)	204

Yabancı yayınlarda yayımlanan ve başlıklarında “terror” ve “terrorism” kelimeleri bulunan 246 adet makaleye ait özet bölümlerinden oluşturulan kelime bulutu Şekil 3’te görülmektedir. Tablo 16’da yer alan sık kullanılan kelimeler ve Şekil 3’te yer alan kelime bulutu bir arada analiz edildiğinde, makale başlıkları analizinde olduğu gibi en sık kullanılan kelime “terrorism (terörizm)” olarak bulunmuştur. İkinci sırada yer alan “terrorist (terörist)” kelimesinin en sık tekrar eden ikinci kelime olmasının temel nedeni, “terör örgütü (terrorist groups)”, “terörist söylemi (terrorist discourse)”, “terörist eylemler (terrorists attacks)” konularının makalelerde sıklıkla yer almasından kaynaklanmaktadır. Makale başlıkları bölümünde de tartışıldığı üzere şiddet (violence) ve siyasal (political) ifadelerinin sıklıkla kullanılması ise terör ve terörizmin siyasal şiddet boyutunun incelendiğini göstermektedir. Yine analiz (analysis) kelimesinin sıklıkla analiz içeren makaleler yayımlandığını, devlet (state) kelimesinin makalelerde sık tekrar edilmesinin ise devletlerin terör ve terörizme karşı alacakları önlemlerin sıklıkla incelendiğini gösterdiği anlaşılmaktadır. Savaş (war) kelimesinin sıklığı “terörizmle savaş (war on terrorism)” konusuna makalelerde oldukça fazla yer verildiğine işaret etmektedir. Tablo 16’da bulunmayan fakat kelime listelerinde alt sıralarda yer alan kelimeler ise güvenlik (security), terörizmle mücadele (counter terrorism), küresel (global) ifadeleridir. Bu ifadelerden terörizmin güvenlik boyutunda ele alındığı, terörizmle mücadele yöntemlerinin makalelerde tartışıldığı, küresel (global) ifadesinin ise küresel terörizm, terörizmle küresel savaş ve küresel terör örgütleri konularına makalelerde yer verildiği anlaşılmaktadır.

*Türkiye’de Terörizm ve Radikalleşme Literatürü Üzerine
Bir İnceleme: Akademik Makaleler
Erol Başaran BURAL*

Şekil 4. Makale Başlıklarında “Terör” ve “Terörizm” Kelimeleri Bulunan 355 Adet Makale Özetine ait Kelime Bulutu (Kaynak: Yazar tarafından hazırlanmıştır.)

Tablo 17’de yer alan sık tekrar eden kelimeler ve Şekil 4’te yer alan kelime bulutu birlikte analiz edildiğinde, yabancı yayınlarda rastlandığı gibi en çok kullanılan kelimelerin terör ve terörizm kelimeleri olduğu görülmektedir. Sık tekrar eden üçüncü kelime olan uluslararası kelimesinden; makalelerde uluslararası terörizm, uluslararası terörizmle mücadele, terörizmle mücadelede uluslararası hukuk, uluslararası güvenlik konularının tartışıldığı anlaşılmaktadır. “Yeni” kelimesinin sıklıkla kullanımı “yeni terörizm” kavramına makalelerde yer verildiğini, “savaş” ifadesinin ise “terörle savaş” kavramının makalelerde tartışıldığını, güvenlik bağlamında terörizm ile birlikte savaş kavramının incelendiğini göstermektedir. “Analiz” kelimesinin tekrar etmesinden makalelerde analize dayalı araştırmaların yer aldığını, “haber” kelimesinin ise terörizm haberlerinin medyada yer almasına ilişkin tartışmalara makalelerde yer verildiğini göstermektedir. Sık kullanılan kelimeler tablosunda yer almayan ancak konu açısından önem arz eden diğer kelimeler ise; terörist, örgüt, küresel, siber ve mücadele kelimeleridir. Bu kelimeler içerisinde “terörist” kelimesinin makale özetlerinde tekrar etmesinin “terörist gruplar”, “terörist eylemler”, “yabancı teröristler” konularına makalelerde yer verildiğini göstermektedir. “Örgüt” kelimesinin sıklıkla kullanımından terör örgütleri konusunda çalışmalar yapıldığı, “küresel” kelimesinden küresel terörizm ve küresel terörizmle mücadele konularının çalışıldığı anlaşılmaktadır. “Siber” kelimesinin sıklıkla kullanımından siber terörizm ve siber terörizmle mücadele alanlarında

araştırmalar yapıldığı, “mücadele” kelimesinden ise terör ve terörizmle mücadele yöntemlerinin araştırıldığına işaret etmektedir.

Radikalleşme konusunda yapılan içerik analizinde biraz daha farklı bir metot yürütülmüştür. Radikalleşme kelimesi çerçevesinde yabancı ve ulusal yayınlarda yer alan makalelerin sayısı terör ve terörizm konulu makalelere oranla daha az miktarda olduğundan, makale başlıkları ve özetler birlikte incelenmiştir. Bu kapsamda makale başlıklarında “radicalization” kelimesi bulunan ve özetlerine erişilebilen 137 adet makalenin başlık ve özetleri tek bir metin belgesi içerisinde toplanmış, 22.304 kelimelik veri seti oluşturulmuştur. Makale başlığında “radicalization” kelimesi geçen makale başlık ve özetleri incelendiğinde Tablo 18’de sunulan sık tekrar eden kelimeler tespit edilmiştir. Tablo 18’de görüldüğü üzere “radicalization” konulu makalelerde 282 tekrarla en sık tekrar edilen kelime radicalization (radikalleşme), ikinci sırada yer alan kelime 141 tekrarla violent (şiddet) ve üçüncü sırada ise 102 tekrarla terrorism (terörizm) kelimesi yer almaktadır.

Tablo 18. Başlık ve Özetlerinde “Radicalization” Kelimesi Bulunan Makalelerde Sık Tekrar Eden Kelimeler (Kaynak: Yazar tarafından hazırlanılmıştır.)

Kelime	Tekrar Sayısı	Kelime	Tekrar Sayısı
radicalization (radikalleşme)	282	political (siyasal)	54
violent (şiddet)	141	Muslim (Müslüman)	51
terrorism (terörizm)	102	model (model)	40
extremism (aşırıılık)	77	analysis (analiz)	38
terrorist (terörist)	66	individuals (bireyler)	27

Başlık ve özetlerinde “radicalization” kelimesi bulunan makalelerden oluşturulan kelime bulutu ise Şekil 5.’te sunulmuştur.

Şekil 5. Başlık ve Özetlerinde “Radicalization” Kelimesi Bulunan Makalelere ait Kelime Bulutu (Kaynak: Yazar tarafından hazırlanılmıştır.)

Yabancı yayınlarda yayımlanan makalelerde başlık ve özetlerinde “radicalization” kelimesi bulunan makalelerde en sık kullanılan kelime radikalleşme (radicalization) kelimesidir. İkinci sırada şiddet (violent) kelimesinin yer alması, şiddet ve radikalleşme ilişkisinin makalelerde oldukça çok tartışıldığına işaret etmektedir. Üçüncü sırada yer alan terörizm (terrorism) ve beşinci sırada yer alan terörist (terrorist) kelimeleri, radikalleşme ve terörizm ilişkisinin yabancı yayınlarda ele alındığını göstermektedir. En sık tekrar edilen kelimelerden dördüncü sırada bulunan aşırıçılık (extremism) kelimesi, radikalleşme konusu çerçevesinde aşırıçılık, şiddete varan aşırıçılık konularının makalelerde sıklıkla tartışıldığını, siyasal (political) kelimesinin sıklığı ise radikalleşme konusunun politik çerçevede ele alındığını göstermektedir. Müslüman (Muslim) kelimesinin sıklıkla kullanılmasının Müslümanların radikalleşmesine yönelik makaleler hazırlandığını gösterdiği, model ifadesinin makalelerde sık kullanılmasının ise radikalleşme ve radikalleşme ile mücadele modelleri konusuna çalışıldığını gösterdiği anlaşılmaktadır. Analiz (analysis) kelimesinin makalelerde sıklıkla görülmesi radikalleşme konusunda analiz içeren makaleler yayımlandığını, bireyler (individuals) ifadesinin yer alması ise bireylerin radikalleşmesi konusuna önem verildiğini anlatmaktadır. Tablo 18’de yer almayan ancak önemli görülen diğer kelimeler ise radikallikten kurtarma anlamında kullanılan “de-radicalization” kelimesidir. Bu kelime makalelerde radikal bireylerin rehabilitasyon süreçleri ve radikalleşme

eğilimlerinden kurtulması maksadıyla yapılan akademik çalışmalara yer verildiğine işaret etmektedir.

Son olarak Türkiye’de yayımlanan makale başlıklarında “radikalleşme” kelimesi bulunan ve özetlerine erişilebilen 7 adet makalenin başlık ve özetleri tek bir metin belgesi içerisinde toplanmış, 1.118 kelimelik veri seti oluşturulmuştur. Makale başlığında “radikalleşme” kelimesi geçen makale başlık ve özetleri incelendiğinde Tablo 19’da sunulan sık tekrar eden kelimeler tespit edilmiştir. Tablo 19’da görüldüğü üzere “radikalleşme” konulu makalelerde 34 tekrarla en sık tekrar edilen kelime “radikalleşme”, ikinci sırada yer alan kelime 26 tekrarla “şiddet” ve üçüncü sırada ise 24 tekrarla “terör” kelimesi yer almaktadır. Radikalleşme kelimesinden oluşan veri seti oldukça küçük hacimli olduğundan toplam beş adet sık kullanılan kelime seçilmiştir. Veri setinde çok az sayıda tekrar eden kelime bulunduğundan, radikalleşme kelimesinin yer aldığı makale başlıkları ve özetleri için kelime bulutu oluşturulmamıştır.

Tablo 19. Başlık ve Özetlerinde “radikalleşme” Kelimesi Bulunan Makalelerde Sık Tekrar Eden Kelimeler (Kaynak: Yazar tarafından hazırlanılmıştır.)

Kelime	Tekrar Sayısı
radikalleşme	34
şiddet	26
terör	24
üniversite	22
radikal	18

Makale başlık ve özetlerine ait sık kullanılan kelimeler analiz edildiğinde, Türkiye’de hazırlanan radikalleşme alanına ait akademik makalelerin, şiddet konusu çerçevesinde radikalleşme kavramını ele aldığı anlaşılmaktadır. Üniversitelerde radikalleşme konusunun, radikalleşme ve terör bağlantısının Türkiye’de temel araştırma konularından olduğu görülmektedir.

SONUÇ

Öncelikle, Türkiye’de terör, terörizm ve radikalleşme konularında yürütülen akademik çalışmalarda, özelinde ise hakemli dergilerde yayımlanan akademik makalelerde belirli seviyede bir birikimin meydana geldiği ifade edilmelidir. Terör, terörizm ve radikalleşme konularında

Türkiye’de yayımlanan akademik makaleler tarihi gelişimleri ve makale miktarları açısından değerlendirildiğinde yabancı yayınlarda yapılan çalışmalara kıyasla, Türkiye’deki çalışmaların geriden geldiği sonucuna varılmıştır. Makalede de tartışıldığı üzere “terör” konusunda yabancı yayınlarda yayımlanan akademik makalelerin miktarı 2001 yılından sonra büyük oranda artış göstermiştir. Türkiye’de “terör” konusunda yayımlanan makalelerin miktar açısından artmaya başladığı yıl ise 2011 yılıdır. Yayımlanan makaleler toplam miktarlar açısından ele alındığında da Türkiye’de yayımlanan “terör” konulu akademik makalelerin yabancı yayınların gerisinde kaldığını söyleyebilmek mümkündür.

Benzer durum “terörizm konulu makaleler için de geçerlidir. 2011 yılına kadar Türkiye’de yayımlanan “terörizm” konulu makale sayısı her yıl için yaklaşık iki makale iken, 2011 yılından itibaren bu sayı artışa geçmiştir. Ancak yine de bu artış yabancı yayınlarda yer alan makalelerde, 2001 yılından 2002 yılına geçerken gözlenen %84’lük çarpıcı artış oranı kadar değildir. Her iki konuda yayımlanan akademik makaleler kapsamında Türkiye’de yayımlanan makalelerin yabancı yayınlarda yayımlanan makalelere nazaran yaklaşık on yıl gecikmeli olarak gelişmeye başlamış, akademik alanda yeterince ilgi de görmemiştir.

Yabancı yayınlarda terör, terörizm ve radikalleşme konularında yayımlanan makaleler konu alanlarına göre incelendiğinde her üç konuda da siyaset bilimi ve uluslararası ilişkiler konu alanının ilk sırada yer aldığı görülmektedir. Türkiye’de yayımlanan akademik makaleler açısından da aynı durum söz konusudur. Bu noktada Türkiye’de siyaset bilimi ve uluslararası ilişkiler disiplininin terör, terörizm ve radikalleşme konularına ilgi gösterdiği, bu konularda akademik makaleler ürettikleri sonucuna varmak mümkündür.

Terör ve terörizm konularında Türkiye’de yayımlanan akademik makalelerin konu alanlarıyla ilgili olarak yabancı yayınlardan farklılık gösteren yönü, Türkiye’de yayımlanan makalelerin hukuk alanında daha fazla olmasıdır. Tandfonline’da listelenen terörizm konulu akademik makaleler içerinden hukuk konu alanında yer alanların oranı %3.59 iken TR Dizin’de yer alan makalelerde bu oran %6.71’dir. Türkiye’de hukuk konu alanı içerisinde yayımlanan makalelerde çoğunlukla “Türk Ceza Hukuku” ve “Uluslararası Hukuk” çerçevesinde terör konusunun tartışıldığı görülmektedir.

Dikkat çekici bir diğer sonuç terör ve terörizm konularında akademik makalelerin yayımlandığı dergilerle ilgilidir. Dergi isimlerinde terör veya terörizm ifadesinin yer almasının derginin doğrudan bu konu ya da konularla ilgili yayım yapması açısından önem arz etmektedir. Yabancı yayınlarda terör ve terörizm konularında yayın yapan, “Terrorism and Political Violence”, “Critical Studies on Terrorism”, “Studies in Conflict & Terrorism” ve “Behavioral Sciences of Terrorism and Political Aggression” başlıklı dergiler mevcutken, Türkiye’de yayın yapan akademik dergilerden başlığında terör veya terörizm ifadesi yer alan dergi henüz bulunmamaktadır.

Radikalleşme konusunda yayımlanan akademik makaleler yıllara ve miktarlarına göre incelendiğinde Türkiye’de yayımlanan makalelerin nicelik açısından oldukça geride kalmış olduğu anlaşılmaktadır. TR Dizin’de listelenen makalelerden yeterli miktarda veri toplanamadığından bu çalışmada elde edilen bulguları doğrulayabilmek amacıyla, sadece bu konuda Google Akademik verilerine başvurulmuştur. Bu çerçevede Google Akademik’de “radicalization” ve “radikalleşme” kelimeleri taratılmıştır. “Radicalization” kelimesi için 176.000 sonuç listelenmiş, “radikalleşme” araması için ise yalnızca 1.100 sonuca ulaşılmıştır. Rakamlardan anlaşıldığı üzere radikalleşme alanında yabancı yayınlarda yayımlanan akademik yayınların %1’inden daha az bir miktarın Türkiye’de yayımlandığı sonucuna varılmaktadır. Sonuç olarak Türkiye’deki literatürde radikalleşme konulu akademik makalelerin miktarı yabancı yayınlara göre oldukça az olduğu açıkça görülmektedir.

Çalışmadan elde edilen bir başka çıkarım ise yabancı yayınlarda yer alan makaleler ile Türkiye’de yayımlanan makalelerin konu olarak birbirleriyle örtüşüyor olmasıdır. Yabancı yayınlarda terör, terörizm ve radikalleşme konulu makalelerde ele alınan “terörizmle savaş”, “siyasal şiddet”, “küresel / uluslararası terörizm”, “terörizmle mücadele”, bir güvenlik sorunu olarak terörizm” konuları Türkiye’de yayımlanan makalelerde de tekrar etmektedir. Buna karşılık yabancı yayınlarda yer alan “eleştirel terörizm çalışmaları”, “şiddete varan aşırıcılık”, “radikallikten kurtulma (de-radicalization)” konularına Türkiye’de yayımlanan makalelerde çokça rastlanılmamaktadır.

Bir diğer nokta da Türkiye’de yayımlanan akademik makale başlıklarında “terörizm” kelimesinden çok “terör” kavramının kullanılıyor olmasıdır. Türkiye’de yayımlanan akademik makalelerde birbirleri yerine

kullanılan terör ve terörizm kavramlarından en çok terör kavramının tercih edildiği görülmüştür. Türkiye’de yayımlanan akademik makalelerde, terör ya da terörizm kavramlarının doğru ve yerinde kullanılıp kullanılmadıkları başka bir araştırmanın konusu olabilecektir.

Sonuç olarak “Türkiye’deki terörizm ve radikalleşme çalışmalarının, nicel açıdan yabancı yayınlarda yayımlanan çalışmalara göre daha geriden geldiği, içerik açısından ise çoğunlukla yabancı yayınları tekrar ettiği” temel varsayımı doğrulanmıştır. Terör, terörizm ve radikalleşme konularında hazırlanacak akademik makalelerde radikalleşme ve şiddete varan aşırıçılık konularına daha fazla alan ayrılması, saha çalışmalarına daha fazla yer verilmesi gerektiği düşüncesi bu çalışmanın sonuçları arasındadır.

KAYNAKÇA

- Chandrapaul, S.R., Sharma, S., Fagna, H. ve Mittal, S. (2018). News analysis using word cloud. *Advances in Signal Processing and Communication*, ss.55–64. doi:10.1007/978-981-13-2553- 3_6
- Avcı, E. ve Demir, C. K. (2017). Terörizm çalışmaları: Türkiye’deki araştırmalara ilişkin betimsel bir analiz. *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, 13(26), 1-44.
- Demir, C.K. ve Avcı, E. (2018). Turkish terrorism studies: A preliminary assessment. *All Azimuth: A Journal of Foreign Policy and Peace*, 7(1), 21- 44.
- Harwood, T. G. ve Garry, T. (2003). An overview of content analysis. *The Marketing Review*, 3(4), 479–498. doi:10.1362/146934703771910080.
- Heimerl, F., Lohmann, S., Lange, S. ve Ertl, T. (2014). Word cloud explorer: Text analytics based on word clouds, *47th Hawaii International Conference on System Sciences*, ss.1833-1842, doi: 10.1109/HICSS.2014.231.
- Kuyaksil, A. (2014). Terör örgütlerinin ideoloji unsuru olarak kullandığı bazı dinî kavramlar. *ASSAM Uluslararası Hakemli Dergi*, 1(1), 79-114.
- Lum, C., Kennedy, L. W., ve Sherley, A. (2006). Are counter-terrorism strategies effective? The results of the Campbell systematic

- review on counter- terrorism evaluation research. *Journal of Experimental Criminology*, 2(4), 489–516. doi:10.1007/s11292-006-9020-y
- Neumann, P.R. (2008). Introduction to perspectives on radicalisation and political violence. *Papers from the First International Conference on Radicalisation and Political Violence*. Erişim tarihi: 30 Aralık 2021, <https://www.nonviolentconflict.org/wpcontent/uploads/2016/11/Perspectives-on-Radicalisation-Political-Violence.pdf>.
- Rapoport, D.C. (2004), The four waves of modern terrorism, Audrey Kurth Cronin, James M. Lused (Ed.) *Attacking terrorism: Elements of a grand strategy* içinde. (ss.46-73). Georgetown University Presss.
- Reid, E.O. (1997). Evolution of a body of knowledge: An analysis of terrorism research. *Information Processing & Management*, 33(1), 91-106.
- Sedgwick, M. (2010). The concept of radicalization as a source of confusion. *Terrorism and Political Violence*, 22(4), 479-494.
- Silke, A. (2003). An introduction to terrorism research. Silke, A. (Ed.) *Research on Terrorism* içinde (ss. 21-49). Routledge.
- Schmid, A.P. ve Price, E. (2011). Selected literature on radicalization and de-radicalization of terrorists: Monographs, edited volumes, grey literature and prime articles published since the 1960s. *Crime, Law and Social Change*, 55(4), 337-348.
- Ünsal, Z. E. ve Olçar, K. (2019). Avrupa’da radikalleşme ve DAEŞ: DAEŞ’in evrilmesi ve Avrupa güvenliğine yönelik tehditler. *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, 15(29), 115-150. doi: 10.17752/guvenlikstrtj.554051.